

GESCHIEDENIS

De geschiedenis zou zich herhalen, zegt men wel eens. Vandaar dat ook een blik op het verleden nuttig kan zijn. Niet om met weemoed aan enkele gloriejaren terug te denken, maar wel om rekening te kunnen houden met betekenisvolle ervaringen die een boodschap voor de toekomst kunnen zijn. En als de geschiedenis zich dan herhaalt, dan zijn wij er toch op voorbereid.

KAV biedt een antwoord op de noden en de vragen van vrouwen, aanvankelijk arbeidersvrouwen, later (ook) arbeidende vrouwen.

Stichting

1920 Oprichting
Nationaal Ver-
bond der
Christelijke
Vrouwengilden

KAV is opgericht in 1920. In aansluiting bij de christelijke sociale beweging voor werknemers ontstaan op het einde van de 19de eeuw vele lokale initiatieven, gericht op vorming en de verdediging van de belangen van arbeidersvrouwen.

Deze initiatieven hebben twee facetten :

- de vakverenigingen verdedigen de sociaal-economische rechten van de arbeidsters;
- ook wordt gewerkt aan het algemeen welzijn van arbeidersvrouwen en hun gezinnen.

Initiële missie, organisatie en ontwikkeling van de vereniging

Het 'Nationaal Verbond der Christelijke Vrouwengilden' (een Vlaams-Waals verbond, verbonden met de christelijke sociale beweging(en)) bundelt in 1920 de lokale groepen door regionale en nationale structurering. Vrijgestelde kaders stroomlijnen de werking. Doelwit zijn vooral huisvrouwen, die als spil van het gezin een roeping hebben als echtgenote, moeder en mens in de samenleving. De inhoud van deze vorming spitst zich toe op :

- zedelijke en religieuze vorming
- opvoedingsondersteuning
- praktische huishoudelijke scholing
- sociaal-economische informatie en maatschappelijke vorming

De vorming gebeurt via studiekringen, lezingen, voordrachten en lessenreeksen in plaatselijke gilden. De methodieken zijn aangepast aan het scholingsniveau en de leerbehoeften van de deelnemers. Karakteristiek is de inductieve methode of de 'methode Cardijn'. De kaders voor deze vormingsbeweging worden gekweekt in de in 1920 opgerichte Katholieke Sociale School.

Leden krijgen maandelijks bezoek van de 'wijkmeesteressen'. Dit zijn vrijwilligers uit het eigen milieu die via kadervorming verantwoordelijkheid opnemen in de plaatselijke, regionale en nationale structuren van de beweging. Zij krijgen het ledenblad Vrouwenbeweging. Het bestuursblad De Vrouwengilde is de handleiding voor de bestuurs- en Algemene Vergaderingen.

Al van bij het prille begin zet KAV zich in voor de emancipatie van de vrouw. In de standpunten die KAV tijdens de Sociale Week van het ACW in 1928 voorstelt, klinkt duidelijk een vleugje feminisme door:

- de vrouw is evenwaardig aan de man,
- de vrouw heeft een zelfstandig bestaan, onafhankelijk van dat van de man,
- de vrouw is vrij om alleen door het leven te gaan en moet dus door arbeid in haar onderhoud kunnen voorzien,
- zware fabrieksarbeid is onmenselijk voor vrouwen, en moeders en kinderen moeten hiertegen beschermd worden.

Om vrouwen te ondersteunen in hun taken worden in de jaren dertig tal van diensten opgericht: de Praktische School voor Gezins- en Huishoudopleiding, Moeder- en Kinderzorg (pre- en postnatale raadplegingen voor jonge moeders en baby's), OVCV (Ons Vooruitzicht – Christelijke Vrouwenmutualiteit)...

Ook Jong-KAV wordt een apart onderdeel in de werking, met een eigen programma. In het kader van het opkomende volksontwikkelingswerk (Hoge Raad voor de Volksopvoeding: 1929) verwerft KAV een plaats als vormingsbeweging voor laaggeschoolde (huis)vrouwen uit het arbeidersmilieu.

Vormingsbewe-
ging voor een
brede groep van
arbeiders-
huisvrouwen

Jaren dertig.
Institutio-
nele uit-
bouw van
de bewe-
ging

vrouwen die bewegen beleidsplan KAV 2006-2009

In 1932, na de vestiging in de Poststraat (1931), kiest de organisatie een nieuwe naam: KAV, de Kristelijke Arbeiders Vrouwengilden. Aan Waalse zijde wordt het de LOFC (Ligue des Ouvrières Francophones Chrétiennes).

Vorming, dienstverlening en belangenverdediging richten zich op de eerste plaats tot vrouwen in hun positie van huisvrouw, bewuste opvoedster, evenwaardige partner. Ze bevorderen ook het groepsbewustzijn van vrouwen als maatschappelijke kracht.

KAV ontwikkelt zich als een vormingsbeweging voor vrouwen binnen de Christelijke Arbeidersbeweging.

Weredoorlog II:

KAV blijft

in touw!

Tijdens de oorlogsperiode stemt KAV vorming, hulpbetoon en belangenverdediging af op vrouwen en gezinnen van gemobiliseerden en krijgsgevangenen. KAV en LOFC komen versterkt uit de oorlog: er zijn meer leden, meer afdelingen, en continuïteit in de bestuurskaders.

In 1948 scheiden deze organisaties officieel. In de nieuwe statuten stelt KAV zich op als een christelijk geïnspireerde vrouwenbeweging, die opkomt voor de waardering en de behandeling van de vrouw in haar eigen waarde en in haar maatschappelijke taken. KAV ijvert voor de wijziging van een aantal wettelijke bepalingen zoals de erkenning dat de vrouw 'van nature' handelingsbekwaam is en dat dit niet tenietgedaan wordt door het huwelijk; het recht op deelname aan het culturele leven; het belang van een goede gezondheidszorg en van financiële armsglag.

De studiedienst, opgericht in 1944, neemt de 'belangenbehartiging' ter harte, maakt de probleemsituaties in de arbeidersgezinnen zichtbaar en ijvert onder meer voor studiebeurzen, hogere kinderbijslag, betere woongelegenheden.

1949

Jong-KAV

erkend

Veel energie gaat ook naar het heropstarten van de vooroorlogse diensten en het oprichten van nieuwe diensten: Familiehulp, gezinshulp met eigen opleidingscentra.

In 1949 krijgt Jong-KAV statutaire erkenning: voor jonge vrouwen worden vergaderingen georganiseerd met clubkarakter.

In de jaren vijftig wordt de culturele verheffing van de arbeidsvrouw gezien als hefboom voor emancipatie. KAV pleit voor de culturele ontplooiingskansen van de arbeidsvrouw. Op systematische en graduele wijze wordt de Vlaamse cultuur naar de volksmassa gebracht. De werking draagt het cultuurgood over (wandkalenders met bekende schilderijen, tentoonstellingen over wooncultuur, vertelboeken, zingende moeders...). Het vormt een eerste toegang tot niet-materiële waarden. Deze aanzet tot een nieuwe levensstijl moet leiden tot grotere zelfbewustwording, culturele emancipatie en persoonlijke ontplooiing, en vormt de onderbouw voor verdere maatschappelijke emancipatie.

Gezin en

huisvesting

Vorming en belangenverdediging worden afgestemd op gezin en huisvesting. Een nieuwe aanpak met gespreksavonden en vormingsweekends voor echtparen (i.s.m. KWB, de Kristelijke Werknemersbeweging) wint veld.

Oriëntatie van de vereniging naar doelgroep en nieuwe maatschappelijke noden

De jaren zestig brengen wijzigingen op verschillende vlakken.

De vrouw in het huishouden wordt nu een bewuste verbruikster. De verruiming naar de bredere verbruikersproblematiek zet zich door.

Een andere belangrijke verschuiving is de focus op de arbeidende vrouw. KAV oordeelt dat de vrouw het recht heeft te kiezen tussen thuisarbeid en buitenhuisarbeid. De voorwaarden voor een goede keuze zijn helaas onvoldoende aanwezig, dus krijgen scholing en kinderopvang prioriteit in de belangenbehartiging. Dit wekt bij de achterban heel wat weerstand en achterdocht. Toch werkt KAV verder aan een visie op vrouwenarbeid en op de rechten en plichten van de christelijke vrouw in de actuele samenleving.

De plaatselijke groepen werken actief mee aan de opmaak van de jaarprogramma's, en de methodieken wijzigen. Via groepswerk leren vrouwen zelf initiatief nemen en een eigen mening vormen. Driejaarlijkse thema's, onderbouwd door specialisten, brengen meer diepgang in de vorming.

Een nieuwe werkvorm ziet het licht bij Jong-KAV: de ochtendseminaries. Daardoor worden jonge thuisblijvende vrouwen aangespoord om via cursusreeksen te werken aan hun persoonlijke ontwikkeling.

Doorgedreven professionalisering (en subsidiëring) van de kaders zorgen voor deskundige vormingsbegeleiding, maar roepen ook spanningen op tussen geschoolden en/of ervaringsdeskundigen.

Tijdens de jaren zeventig wordt de vernieuwing in een statutair kleedje gegoten. Er wordt nog gewerkt vanuit christelijke inspiratie, maar onafhankelijk van het instituut Kerk. Getuige daarvan is de artikelenreeks over anticonceptie in *Vrouw & Wereld* na publicatie van de pauselijke encycliciek *Humanae Vitae*.

KAV eist een volwaardige plaats voor de vrouw in de politiek.

Via het POM (Project Onderwijs Meisjes) zet KAV haar leden aan na te denken over eigen opvattingen in verband met onderwijs voor meisjes. Elk verbond stelt een actieplan op met informatie en projectwerking, in samenwerking met de Katholieke Universiteit Leuven.

1976: 'De Vrouw nu. Een nieuw statuut' is het eindrapport van een jarenlange studie. De klemtoon ligt volledig op de vrouw zelf en niet meer op 'de vrouw in haar gezin'. Uitgangspunt is niet langer de christelijke visie op de vrouw, maar een antropologische benadering van de vrouw in de samenleving, met een medisch-psychologische inval-

Vrouw
en verbruik

Focus op
de arbeidende
vrouw

Nieuwe
methodieken

Onafhanke-
lijke koers

De Vrouw
nu. Een
nieuw statuut.

hoek. KAV heeft een eigen visie op vrouwenemancipatie, die ruimer is dan de standpunten in andere vrouwenbewegingen. Elk individu heeft de opdracht voltooiing te vinden, zowel in interpersoonlijke relaties als in het opnemen van engagementen in de samenleving (beroep, sociaal, politiek) en moet de nodige ontplooiingskansen krijgen. Man en vrouw moeten gelijk zijn voor de wet. Er blijkt nog veel wetgevend werk nodig op het vlak van bijvoorbeeld huwelijksgoederenrecht en erfrecht.

Overheids-
beleid en
subsidieering

De regelgeving op het vlak van cultuur (KB in 1969 en decreet in 1975) zorgt voor verdere professionalisering en de uitbreiding van de kaders. Er is meer aandacht voor permanente vorming, voor vrouwen met minder kansen en ook voor migrantenvrouwen. Vorming leidt tot actie, gesystematiseerd en wetenschappelijk methodisch onderbouwd (bijvoorbeeld op het vlak van verkeersveiligheid en milieu, zie verder).

In 1978 ontstaat binnen de dienst Familiehulp de Poetsdienst. Binnen de dienst Moeder- en Kinderzorg komt er een Dienst Kinderopvang.

Gezinsbeleid,
vormingswerk
en actie

In het begin van de jaren tachtig staat verbondenheid in en tussen gezinnen centraal, zowel in het vormingsaanbod als in de belangenverdediging, waarbij – samen met KWB – gewerkt wordt aan een actieplan rond gemeentelijk gezinsbeleid en een nationale actie voor gezinnen met de laagste inkomens.

De klemtoon ligt op vorming en actie.

- In de jaren zeventig en tachtig legt KAV zich toe op haar rol als pionier voor gelijke kansen in het onderwijs, veilig verkeer, gezonde voeding, een leefbaar milieu.
- In 1973 verschijnt in het ledenblad Vrouw & Wereld een veel besproken dossier over verantwoord ouderschap. Het bevat een morele verantwoording en geïllustreerde informatie over middelen om aan geboorteregeling te doen. Deze publicatie doet heel wat stof opwaaien.
- Ook individuele persoonsvorming en actie krijgen de volle aandacht. In 1977 organiseert KAV de voetpadenactie voor veilig verkeer. In 1978-1979 zijn er de acties bewust verbruiken, gezonde voeding, respect voor het leefmilieu, tegen kleurstoffen in de voeding en tegen plastic verpakkingen.
- Halverwege de jaren tachtig organiseert KAV in al haar afdelingen een grootschalige actie rond vervallen geneesmiddelen die teruggebracht worden naar de apotheker.

Herbronning, permanente evaluatie en bijsturing

1985

Leden-

onderzoek

Uit het ledenonderzoek in 1985 (in samenwerking met het HIVA) blijkt dat er binnen de ledengroep een zeer grote sociale differentiatie bestaat naar leeftijd. KAV staat voor de uitdaging vrouwen met zeer verschillende levensloopbanen te integreren in een globale beweging en hen gelijke ontmoetings- en vormingskansen te bieden. De verhoging van de levensstandaard en de scholingsgraad laat zich ook onder de KAV-leden voelen.

Toch kiest de vereniging ervoor haar vormingsaanbod op de eerste plaats af te stemmen op de laagst geschoolden.

Via projectwerking krijgen de lokale afdelingen de keuze tussen 4 thema's, die men gedurende enkele jaren uitdiept: leefmilieu, politiek, arbeid en geloof. Ook de belangenverdediging hangt daarmee samen: de vraag naar meer verantwoordelijkheid voor de vrouw in de Kerk en in de politiek; het ijveren voor een betere combinatie tussen arbeid en gezin, voor meer kinderopvang en voor betere beroepsopleiding voor vrouwen. Een onderzoek naar behoeften van huisvrouwen die terug aan het werk willen - 'herintreedsters' - mondt later (1992) uit in een vormingsproject voor vrouwen die deze stap naar het professionele arbeidscircuit overwegen en zich hierop wensen voor te bereiden.

De eerste helft van de jaren negentig staat in het teken van cultuur. De jaarthema's behandelen cultuur in al haar aspecten (vrijwilligerswerk, vrouw in woord en beeld, zin in kunst) en worden via projectwerking uitgediept door de afdelingen. Er zijn Cultuurdagen, Zomerwerken... In Brussel gaat een project Interculturele Werking van start. Jong-KAV heeft aandacht voor verdraagzaamheid, verrechtsing en de multiculturele samenleving.

Familiehulp kruipt onder de vleugels van KAV uit. Moeder- en Kinderzorg, die enerzijds de raadplegingen en anderzijds de kinderopvang coördineert, splitst zich op. De raadplegingen gaan over in een nieuwe autonome vzw Kind & Preventie (een samenwerkingsverband tussen de drie christelijke vrouwenorganisaties en de christelijke mutualiteit). Kinderopvang-KAV blijft een autonome dienst onder KAV-vleugels.

KAV blijft ijveren voor een betere verdeling van arbeid tussen mannen en vrouwen, en zet discussies en acties op rond zorgarbeid.

KAV profileert zich in de jaren negentig ook uitdrukkelijk als een consumentenorganisatie die het milieu een warm hart toedraagt. Dit komt tot uiting in een aantal concrete acties, zoals de actie tegen overbodige verpakkingen (1994), en in een radicale stellingname voor duurzame ontwikkeling. Over dit thema worden ook heel wat vormingspakketten uitgewerkt.

In 1991 richt KAV de Adviesdiensten op. Hier kunnen vrouwen terecht voor juridisch advies in verband met huwelijksrecht, echtscheiding en samenwonen. Vanaf de jaren negentig ijvert KAV voor een wijziging van de echtscheidingswetgeving opdat man en vrouw op een humane manier kunnen uiteengaan en opdat de belangen van kinderen maximaal vrijwaard worden. KAV geeft rond deze thema's verschillende publicaties uit: het Zwartboek echtscheiding (1992), de brochures Vrouwen en echtscheiding (1992), Weduwen (1993) en Je rechten als huisvrouw (1994); de Gids voor samenwoners (1995) en de Gids bij scheiding (1997).

In 1995 viert KAV haar 75-jarig bestaan. Tijd om een balans op te maken. Heel wat vrouwen met een baan hebben een inkomen waarvan ze met hun gezin nauwelijks kunnen leven.

Projectwerking

(Inter)cultuur

Verzelf-
standiging
dienstenArbeid
& zorgenDuurzame
ontwikkelingOprichting
Advies-
dienstenTijd voor een
balans

De verdeling van het werk thuis kan veel beter. De paritaire democratie is nog niet gerealiseerd. Wereldwijd staan vrouwen bloot aan intimidatie en misbruik. Het leefmilieu is ziek. Toch is er ook veel vooruitgang. Vaders zijn meer dan vroeger betrokken bij de opvoeding van hun kinderen. Meisjes en jongens lopen even lang school. De arbeidsmarkt vervrouwelijkt... Al deze maatschappelijke veranderingen blijft KAV op de voet volgen.

In 1997 breekt KAV een lans voor een betere wettelijke bescherming van samenwoners. Op politiek vlak trek KAV de discussie open naar alle vormen van samenwonen. Ook klaagt KAV de fiscale discriminatie van gehuwden tegenover samenwoners aan en actualiseert ze haar publicaties over dit onderwerp: Aanvulling Gids bij scheiding (2000), Gids bij huwelijk (2003), Gids bij echtscheiding (2003).

Uitdagingen voor vrouwen die 'levenslang en levensbreed bewegen'

Sleutelen

aan KAV

De overgang van de 20ste naar de 21ste eeuw is voor KAV een periode (1992-2001) van reorganisatie en afbouw van personeel: in verschillende fasen worden arrondissementele 'verbonden' samengevoegd tot provincies, een aantal ondersteunende taken (administratie, boekhouding, personeelsbeleid) worden gecentraliseerd en geautomatiseerd, en het aantal personeelsleden wordt gereduceerd. Dit is het gevolg van enerzijds een daling van het ledenaantal, anderzijds een daling van de subsidies.

KAV blijft actief werken aan haar opdracht. Naast de uitwerking van het lokale vormingsaanbod lokken bovenlokale initiatieven leden en niet-leden. Hierbij gaan we gevoelige thema's zoals euthanasie en homoseksualiteit niet uit de weg. Dit blijkt succesvol, want bij elk van deze thema's worden een 1.000-tal deelnemers bereikt. Andere succesnummers zijn: culturele vrouwenreizen in het buitenland, ver (Beijing, Istanbul...) en dichterbij (vrede(reizen naar Normandië en Straatsburg), en meerdaagse initiatieven in het binnenland (fietsen, avontuurlijke weekends...).

De plaatselijke afdelingen worden intens begeleid bij de educatieve programma's en de bestuursvernieuwingen. Ook het nieuwe decreet op het gemeentelijk cultuurbeleid krijgt bijzondere aandacht in de afdelingsbegeleiding.

Emancipatie

van

de vrouw

De 21ste eeuw

KAV pleit ook vandaag nog voor een betere verdeling van de arbeids- en gezinstaken tussen man en vrouw in een context van gelijke kansen in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en in de combinatie met arbeid en gezin. KAV springt ook in de bres voor de emancipatie van de vrouw binnen de Kerk.

Minerva

In 2003 start Minerva, een forum waarop politiek en maatschappelijk geëngageerde vrouwen samenkomen en ideeën uitwisselen met het oog op beleidsbeïnvloeding. Dit initiatief steunt deze vrouwen in hun politiek engagement en geeft suggesties om de

situatie van vrouwen hier en elders te verbeteren: eenoudergezinnen, alleenstaande vrouwen met kinderen, migrantenvrouwen, vrouwen in de Derde Wereld...

Tegelijk houdt de beweging voortdurend voeling met de actualiteit en reageert ze op uitspraken, gebeurtenissen en voorstellen die vrouw-, kind- en gezinsonvriendelijk zijn.

Dit KAV-verhaal is niet af. Wij schrijven er dagelijks aan verder en bouwen zo aan een betere wereld voor vrouwen.

KAV blijft, met haar eerbiedwaardige leeftijd, een krasse, dappere dame !

Het verhaal

is niet af...

Geraadpleegde werken

Van Emancipatie Gesproken, fotoboek over zestig en meer jaren KAV-leven, Nationaal Verbond van KAV, 1980.

De Decker A., Vormingswerk in Vrouwenhanden, De voorgeschiedenis van de KAV (1892-1924), Onderzoekscentrum 'Vrouw en Opvoeding', KU-Leuven, Uitgeverij Acco, 1986.

Christens R. en De Decker A., Vormingswerk in Vrouwenhanden, De geschiedenis van de KAV tot aan de Tweede Wereldoorlog (1925-1940), Onderzoekscentrum 'Vrouw en Opvoeding', KU-Leuven, Uitgeverij Acco, 1988.

Toon Osaer, Annie De Decker, Nathalie Ista en Denise Keymolen, De Christelijke Arbeidersvrouwenbeweging, Hoofdstuk V in: De Christelijke Arbeidersbeweging in België. 1891-1991. Deel 2, Emmanuel Gerard, Kadoc Studies 11, Universitaire Pers Leuven, 1991.

Evelyn Thayer Eaton, The Belgian Leagues of Christian Working-Class Women, A dissertation, The Catholic University of America Press, Washington D.C., 1954, Vol. N° 39.

Vandemeulebroecke, L. (1978). 'Vrouwen en het onderwijs voor meisjes. Een actie-onderzoek in een socio-kulturele vereniging'. Jeugd en samenleving. (jg. 8, maart 1978) 136-154; Vandemeulebroecke, L. (1979). 'Het project onderwijs voor meisjes: een actie-onderzoek'. Handelingen van het XXXIIe Vlaams Filologencongres, 341-357.

Werkgroep P.O.M. Leuven, Werkgroep Project Onderwijs voor Meisjes; losbladige bundel. Deze werkgroep was samengesteld uit W. Leirman, L. Lagrou, L. Vandemeulebroecke en G. Laforce, onderzoekers van de Katholieke Universiteit Leuven, en Maria Meersman, Nora Staels-Dompas, en Lutgart De Beul, Stafmedewerksters van Kristelijke Arbeidersvrouwengilden.

Jaarverslagen van KAV